

УДК: 821.161.1-1.09(477,87)

Н. С. Ференц,

Ужгородський національний університет

ТЕМА РІДНОГО КРАЮ В ЛІРИЦІ ЛЮДМИЛИ КУДРЯВСЬКОЇ

У статті розглянуто твори про рідний край у поезії Людмили Кудрявської, особливу увагу приділено мотивам і смисловим особливостям творів. Наголошено на тому, що рідний край для поетеси – притулок душі, мірило всіх мірил, простір духовності. Вірші Л. Кудрявської про рідний дім часто сповнені сугестивним ліризмом, елегійним настроєм.

Ключові слова: Ужгород, Закарпаття, отчий дім, рідний край, Карпати, рідна вулиця, ландшафт.

ТЕМА РОДНОГО КРАЯ В ЛИРИКЕ ЛЮДМИЛЫ КУДРЯВСКОЙ

В статье рассматриваются произведения о родном крае в поэзии Людмилы Кудрявской, особое внимание уделяется мотивам и стилистическим особенностям произведений. Акцентируется, что родной край для поэтессы – приток души, мерило всех мерил, пространство духовности. Стихи Л. Кудрявской о родном доме часто наполнены сугестивным лиризмом, элегийным настроением.

Ключевые слова: Ужгород, Закарпатье, отчий дом, родной край, родная улица, ландшафт.

THE THEME OF THE NATIVE LEND IN LIUDMYLA KUDRIAVSKA'S LYRICA

Article is devoted to the analysis of works of the Transcarpathian writer Liudmyla Kudriavska about the native land. It is accented that the native land in poetry of the author is first of all Transcarpathia. It is associated with such cities as Uzhhorod, Mukachevo, Khust. These toponyms became an integral part of a poetic landscape of L. Kudriavska. The writer has created poetic portraits of these cities. The image of Uzhhorod is most brightly presented in her lyrics, which is depicted in different seasons. Each season, days creates the unique mythology.

In article it is noted that the native land for L. Kudriavska – a sincere shelter, a criterion of all values, space of spirituality. Returning to a home is always joy, here is light and cozy. The native home for the poetess – not only a landscape, the nature, buildings, streets, the apartment with ordinary things. It is also people, especially friends, persons which are close in spirit.

It is specified that in verses about the native land of L. Kudriavska the motive of time is prevailing. In works of the author different temporary layers have connected: childhood, youth, maturity. The melancholy on a charm of children's and young years sounds. Verses about native home are full of suggestive lyricism.

Also motive structure, style features of verses of L. Kudriavska, the role of sound, visual, gustatory and olfactory images are investigated. It is noted that flora in lyrics of the poetess is a symbol of the triumph of life. Each season has also mythological significance. The image of spring, summer, autumn and winter landscapes is directed on expressiveness of a thought of unity of the person and the nature.

Key words: Uzhhorod, Transcarpathia, native land, Carpathians, father's home, native street, landscape.

Любов до рідного краю, отчого дому – головний стержень багатьох творів Людмили Кудрявської. Де б не була, в уяві милий серцю Ужгород, місто, яке в столицях зовуть провінцією, проста мова Ужа, хриплі крики чайок, плескіт розхристаних плакучих верб, невидимі скрипки цвіркунів («В том краю, у западных границ»). Про свої почуття до рідного краю – маленької Вітчизни – Людмила Кудрявська говорить щиро, без фальшивої поетики. Особливої задушевності й ліризму надають віршам постійні звертання «Здрастуй, моя родина», «Здрастуй, моя милая», «Здрастуй, моя разная», «Тропочки протоптаны, // Чтоб к тебе // Бежать, // Руки твои тёплые // Ласково пожать» [2, с. 39].

Скільки радості приносить ліричній героїні Людмили Кудрявської після тимчасової розлуки зустріч із рідним Ужгородом! У її радісному сприйнятті все, що сотні разів бачила, стає ближчим і дорожчим. Точні деталі портрета міста штовхали поетесу на споглядальність, але вона щасливо уникла її, реальні деталі набули у вірші лірико-романтичного забарвлення.

*И мне открылись горы вдалике,
Грядюю окружающие город,
И чайки, словно льдинки на реке,
И дом в плюще зелёном, как в плаще
Через плечо –
На площади старинной,
И под окошком –
Щебет воробьиный,
Купающийся в солнечном ключе [2, с. 40].*

Але Ужгород – це не тільки будинки, де майже кожен має своє обличчя, запах кави та цвітіння черешень, це насамперед люди, друзі, без яких почуваш себе самотньо і незатишно. Побувавши в чужих краях, лірична героїня Людмили Кудрявської переконалася, що в рідному місті *«Быть может меньше внешней жизни, // Но больше сердца и души»* [2, с. 38].

Кілька років поетесі довелося прожити в Москві, оскільки навчалася на Вищих літературних курсах при Літературному інституті ім. Максима Горького, працювала в журналі «В мире книг». В атмосфері великого міста з напруженим ритмом згадувала Ужгород, з яким найчастіше асоціюється образ рідного дому:

*Ужгородские летние дворники,
Все в цветочном венке (иль венце?),
На задворках цыплята и кролики,
И собака на теплом крыльце.*

*Я о вас без конца вспоминала
На московских распутьях таких,
Где дворница лежат в полквартила
И сквозь душу гудят сквозняки* [4, с. 12].

Поетеса переконалася, що немає нічого дорожчого, милішого, ніж рідний край. Вона дорікає собі, що ще не змалювала його у своїх творах як належить. Архетип рідної землі конкретизують Карпати.

*Ау, Карпаты! Эй Карпаты!
Я перед вами виновата:
Всего не высказать боясь,
В стихах не воспевала вас.*

*Не рифмовала я, «Карпаты»
С словами «святы» иль «богаты»,
Бродя поэзией веков...
Мне просто не хватало слов* [10, с. 91].

Змістову частину вірша поглиблює афористичне звернення:

*Но в жизни – в поезде летящем –
Слова любви, что настоящи,
Своей земле, родной, как мать,
Не успеваем мы сказать...* [10, с. 91].

Ця елегійна кінцівка – родзинка вірша.

Ужгород у ліриці Людмили Кудрявської – простір духовності, уособлення краси. Тут легко дихається і *«благоволит Фортуна»* [11, с. 36].

Рідна сторона для поетеси – наснага, любов, віра, святість, мирило всіх мірил, притулок душі. Людмила Кудрявська поетизує природу міста, його ландшафти, рідну вулицю. Один із її віршів навіть має відповідну назву – «Улица Собранецкая». У квартирі на тій вулиці вона чекала добрих вісток, сподівалася на щастя. Тут, на вулиці Собранецькій,

*Смешалось много светлых утр и дней
И много вод сбежало с горки тесной,
Застроенной домами в небеса,
Утыканной антеннами – лесами.
И по стеклу весной текла слеза,
И было много непростого с нами* [11, с. 70].

У змінах ландшафту, згадках про молодість («Когда была я просто молода») – рух часу, а тому цей мелодійний вірш із рефреном «На Собранецкой улице моей» пронизує світоло-печальна нота.

У поезії Людмили Кудрявської є портрети ранкового і нічного Ужгорода. Вранішнє місто овіяне любов'ю, сповнене буденними турботами: «грузно машина у баков урчит», ранок «маму с коляской под локоть проводит» («Утро»). Портрет нічного Ужгорода творять «вечерняя роса», яка вбирає в себе «шумы и даже визг машин», і закономірний образ тиші. *«В ней шелест листьев и цикады – цитры звон. // Прохожего шаги // пугливого созданья, // И поезда далёкий ксилофон»* [11, с. 67].

Крім звукових образів, Людмила Кудрявська вдало послуговується зоровими, запаховими і смаковими: *«Свет тусклый фонарей // и чернота дворов; «запах тишины», «дурман сирени сладкий»*. Ці точні деталі свідчать про вміння поетеси бачити, відчувати та художньо виразно передавати почуття любові до рідного краю. Вечірню картину міста завершують рядки про вечірню пору життя:

*Теперь уж я не та.
И все вокруг другое.
И запах тишины совсем-совсем иной* [11, с. 68].

Художній простір дому в ліриці Людмили Кудрявської окреслює не лише Ужгород, а й інші міста Закарпаття – Мукачєво і Хуст. Вони – частинка її духовного космосу, бо зберігають спогади про дитин-

ство і шкільну юність. Дорогою в Мукачево поетеса прокручує все своє життя як стрічку. Це місто для неї – Мекка, «глоток родникової води» («По дороге в Мукачево», зб. «Будет лето»), місто юності. Тут Людмила Кудрявська ввійшла у світ поезії, тут уперше закохалася. Тут

*Корни подруг моих милых
И школьных предвидений след,
Здесь холмик отцовской могилы* [7, с. 123].

Портрет Мукачева не уявляєш без ріки Латориці, сточеного прозорою водою каміння, ажурних крон дерев. Збіжиш сходами до білопінної води, змочиш ноги у ній і вмить відчуєш, що тобі знову шістнадцять, хочеться жити, страждати, закохуватися. Мимоволі виривається з грудей: «Как прекрасен каждый миг!» («В Мукачеве»). Ріка в поезії Людмили Кудрявської – символ часу і змін, але не забуття (Зб. «Снегири», с. 74-75).

У пам'яті поетеси – і місто Хуст у точних образних деталях: «Эта церковь, этот старый дом». Усе ніби у рожевому тумані: це просте і ясне місто дитинства розчинилось у спогадах, бо новий Хуст важко впізнати:

*Он живет и дышит по-новому.
Всё иное: и душа и страсть.
К нашему ведут дороги дому,
Но его боюсь я не узнать* [9, с. 6].

У віршах про рідні серцю міста, пов'язані з дитинством, можна натрапити на наскрізний для лірики Людмили Кудрявської образ часу і невимовну тугу за дитинством і юністю, що залишилися за горизонтом. Із висоти прожитих років враження відсвічуються новими нюансами. В поетеси є постійна потреба повертатися в країну молодих літ, передати їх колір, смак, із висоти життєвого досвіду осягнути все вже у новому вимірі. Ті спомини-повернення радісно барвисті й тужливі, особливо коли згадуються найрідніші – батьки, без яких не уявляєш рідного дому. Йдучи вулицями нового Мукачева, вслухаючись у бій годинника на ратуші, яка входить у небеса, лірична героїня згадує, як колись ходила цими вулицями з батьком, і на очі навертаються сльози. Вмить небеса посилають їй рятівний дощ, який змиває ці сльози («Ратуша раскинула крыла»). До речі, образом дощу Людмила Кудрявська часто послуговується в споминах про найрідніших людей.

Вірші поетеси про рідний дім і батьків сповнені сугестивним ліризмом. Вони – сюжет її біографії. Попри все, повернення додому – завжди радість, тут затишно, надійно. Це захищений простір.

*Вернись домой,
где дух моих родных,
Вселяющий и разум, и терпенье, -
Жить все-таки с оглядкою на них
В минуты счастья или же сомненья.
Вернись домой,
где даже стены ждут,
И стол, уставший от моих отстрочек,
И лист бумаги, и суровый суд.
Пока еще не совершенных строчек* [9, с. 109].

Енергетичне поле любові Людмили Кудрявської включає, здавалося б, буденні речі, зокрема стіни, письмовий стіл з листком чистого паперу – усе це омите любов'ю і ніжністю.

Повернення в минуле найчастіше відбувається уві сні. Сняться найрідніші («Мне снилась мама и цветы», «Наша явь, наши сны отболели»). У сні приходять дитинство і молодість («Я себе приснилась молодой»).

Лірика Людмили Кудрявської про рідний дім, родину, рідний край – світла, сонячна, елегійно чиста.

Література:

1. Волкова Т. Сентябрьская птица. Поэтический мир Людмилы Кудрявской / Татьяна Волкова. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2002. – 124 с.
2. Кудрявская Л. Забытое слово: Стихи / Людмила Кудрявская. – М. : Советский писатель, 1984. – 96 с.
3. Кудрявская Л. Улица в аэропорт: Стихи / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Карпати, 1986. – 116 с.
4. Кудрявская Л. Круг: Лирика / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Поличка «Карпатського краю», 1994. – 30 с.
5. Кудрявская Л. Покуда жизни длится путь : Избранная лирика / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Хозрасчётный редакционно-издательский отдел комитета информации, 1999. – 224 с.
6. Кудрявская Л. Возраста нет у души / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Карпати, 2003. – 254 с.
7. Кудрявская Л. Будет лето : Лирика / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2006. – 130 с.
8. Кудрявская Л. Между небом и землёй : Избранная лирика / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Карпати, 2009. – 186 с.

9. Кудрявская Л. Анданте или Солотвинская осень : Поэзия / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2009. – 108 с.
10. Кудрявская Л. Бродячие артисты : Поэзия / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2011. – 108 с.
11. Кудрявская Л. Снегири : Лирика / Людмила Кудрявская. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2015. – 264 с.
12. Ференц Н. Шість силуетів поетес : жіночі постаті у літературі Закарпаття / Надія Ференц // Крайнка : Незалежний часопис. – Ужгород. – 1995. – № 1. – С. 19–23.
13. Ференц Н. Поетія Людмили Кудрявської : Огляд творчості / Надія Ференц // Науковий вісник ужгородського університету. – 2002. – № 4. – С. 123–128.